

Kako učitelji popravljajo besedila učencev/dijakov?

Alenka ROT VRHOVEC

Pedagoška fakulteta, Univerza v Ljubljani

Alenka.RotVrhovec@pef.uni-lj.si

Temeljni cilj projekta PROP (Empirična podlaga za digitalno podprt razvoj pisne jezikovne zmožnosti¹), katerega vodja je dr. Špela Arhar Holdt, je podpreti učitelje/profesorje² pri popravljanju pisnih izdelkov učencev/dijakov,³ in sicer s pripravo digitalnega orodja za popravlanje oz. odpravljanje jezikovnih napak. Projekt poteka od 1. 10. 2021, zaključil pa se bo 30. 9. 2024. V njem sodelujejo štiri fakultete Univerze v Ljubljani: Fakulteta za računalništvo in informatiko, Pedagoška fakulteta, Filozofska fakulteta in Fakulteta za upravo. Dejavnosti projekta so razvrščene v več delovnih sklopov: Korpusne analize pisne produkcije na različnih stopnjah šolanja, Na praksah temelječ model digitalno podprtega razvoja pisnih kompetenc, Razvoj in evalvacija strojne identifikacije in kategorizacije jezikovnih težav, Podajanje povratne informacije v digitalnem okolju ter Koordinacija in diseminacija. Znotraj drugega sklopa so potekale oz. še potekajo različne aktivnosti: snemanje učiteljev med popravljanjem digitalnega besedila učencev z obstoječimi orodji in intervjuji z učitelji po popravljanju, oblikovanje strategije digitalno podprtega razvoja pisnih kompetenc učencev in anketna raziskava učiteljske prakse pri razvoju pisne kompetence. Izvedeni sta bili dve anketi učiteljev, ena na primarni in sekundarni stopnji izobraževanja, druga na terciarni

1 Več o projektu je možno prebrati na povezavi <https://www.cjvt.si/prop/>.

2 Kljub uporabi moške slovnične oblike mislimo pri izrazu učitelj/profesor/anketiranec/učenci/dijaki tako na učitelje/profesorje/anketirance/učence/dijake kot na učiteljice/profesorice/anketiranke/učenke/dijakinje.

Za učitelje in profesorje v prispevku uporabljamo samo izraz učitelji.

3 V nadaljevanju za učence in dijake, uporabljamo samo izraz učenci.

ravni. V nadaljevanju predstavljamo pripravo in izvedbo anketiranja s prvo anketo.

Jeseni 2022 smo za učitelje na osnovnih in srednjih šolah, ki pri svojem delu usmerjajo učence pri tvorjenju zapisanih besedil, pripravili anketni vprašalnik. Pred sestavo vprašalnika smo intervjuvali 12 učiteljev razrednega pouka in slovenščine na OŠ in SŠ, da smo pridobili osnovni vpogled v njihove navade pri popravljanju zapisanih besedil učencev in dajanju povratne informacije učencem. Po intervjujih smo sestavili anketni vprašalnik v spletni obliki z orodjem 1-ka. Po poskusnem anketiranju smo presojali smiselnost predlogov/komentarjev testatorjev ter popravili nekatera vprašanja in odgovore. Za možnost izvedbe podobnih raziskav v mednarodnem prostoru smo pripravili tudi angleško različico vprašalnika in ga validirali z dvojnim vzvratnim prevodom.⁴

Vprašalnik smo notranje strukturirali za anketiranje učiteljev, ki poučujejo na razredni stopnji, za učitelje slovenščine in učitelje drugih učnih predmetov. Vsebuje 50 vprašanj, večinoma zaprtega/izbirnega tipa, in je razdeljen na demografski in vsebinski del: o popravljanju zapisanih besedil učencev, o virih, jezikovnih priložnostih in orodjih, ki jih učitelji uporabljajo pri popravljanju besedil učencev, o povratnih informacijah, ki naj bi jih prejeli učeči se, o spremljanju napredka učencev pri pisanju besedil ter o popravljanju besedil učencev s posebnimi potrebami.

Prošnjo za sodelovanje učiteljev v anketi smo poslali na elektronske naslove vseh OŠ⁵ v Sloveniji (tj. 456) in na vse srednješolske ustanove (tj. 181). Ker odziv ni bil zadovoljiv, smo učitelje nagovorili na družbenih omrežjih (Facebook alumnov), diskusijskem forumu SlovLit ter po osebnih kontaktih. Anketiranje je potekalo od oktobra

4 Validirani vprašalnik v slovenski in angleški različici je dostopen na spletni strani projekta, slovenska različica na <https://www.cjvt.si/prop/wp-content/uploads/sites/23/2023/01/Validirani-vprasalnik-popravljanje-solskih-besedil-slovenski.pdf>, angleška pa na <https://www.cjvt.si/prop/wp-content/uploads/sites/23/2023/01/Validated-Questionnaire-Correcting-School-Texts-English.pdf>.

5 Seznam šol in njihove e-naslove smo dobili na <https://paka3.mss.edus.si/registriweb/Seznam1.aspx?Seznam=2010>, seznam srednjih šol pa na <https://paka3.mss.edus.si/registriweb/Seznam2.aspx?Seznam=3010>. Ker nekateri elektronski naslovi niso bili pravi, smo si pomagali s podatki, ki smo jih pridobili na spletnih straneh šol.

2022 do konca februarja 2023. Sledila je kvalitativna in kvantitativna analiza podatkov. Del rezultatov smo dobili z orodjem 1-ka, del pa z uporabo programa SPSS. Nekaj izmed njih je predstavljenih v nadaljevanju.

Anketni vprašalnik je odprlo 1866 anketirancev, od tega ga je v celoti izpolnilo 609 ljudi, delno pa 415, medtem ko so drugi le kliknili na anketo ali na nagovor. Pri analizi smo upoštevali 807 rešenih vprašalnikov.

Rezultati demografskega dela anketnega vprašalnika so pokazali, da je na vprašanja odgovorilo 90,3 % žensk, večina vseh anketirancev je bila zaposlena na OŠ (72,4 %), na gimnaziji 15,5 %, na drugih srednjih šolah⁶ pa 32 %.⁷ Anketo je reševalo največ učiteljev z dokončanim študijem razrednega pouka oz. poučevanja na razredni stopnji z angleščino ali brez nje (45,1 %), po številu so sledili učitelji z dokončanim enopredmetnim ali dvopredmetnim študijem slovenistike (21,2 %), študijem naravoslovne smeri (11,6 %), družboslovne smeri (9,2 %), humanistike (5,9 %). Največ anketirancev je bilo v času izpolnjevanja vprašalnika zaposlena v šoli od 6 do 20 let (34,1 %), 29,4 % od 21 do 29 let, več kot 30 delovne dobe v šolstvu je imelo 19,7 % anketirancev, najmanj (16,9 %) pa je bilo tistih, ki so v OŠ ali SŠ zaposleni 5 let ali manj. Vprašanja v vsebinskem delu anketnega vprašalnika so se nanašala na predmet, ki so ga učitelji poučevali v slovenščini in pri katerem so v šolskem letu 2021/22 najpogosteje popravljali pisna besedila učencev. Največ vprašanih je poučevalo na razredni stopnji (45,1 %), več kot polovica manj slovenščino (20,8 %), 12 % jih je poučevalo naravoslovni predmet, družboslovni predmet pa 9,8 %. Največ anketirancev je za popravljane pisnih besedil, ki jih učenci tvorijo za šolo, na mesec porabilo od 3 do 6 ur, medtem ko 8,6 % učiteljev besedil ni popravljalo. Polovica tisti, ki so popravljali, je popravljala večinoma vsa besedila. Večina učiteljev je popravljala samo oz. večinoma tista besedila učencev, ki so bila napisana na roko. Večina učiteljev pri popravljanju ni

6 Zaradi manjšega števila anketirancev in lažje statistične obdelave smo v to skupino zajeli zaposlene na nižjih poklicnih šolah, srednješolskih centrih, srednjih poklicnih šolah in srednjih strokovnih šolah.

7 Pri vprašanju o ustanovi zaposlitve je bilo možnih več odgovorov.

uporabljala priročnikov, prav tako jih večina ni spodbujala učencev, ko so prejeli njihovo povratno informacijo, k rabi jezikovnih priročnikov/virov. Med tistimi, ki so to rabo spodbujali, je bilo več tistih, ki so učence spodbujali k rabi priročnikov v digitalni obliki (npr. na portalih *Franček, Fran*) kot v knjižni. Največ učiteljev je običajno popravljalo napake v besedilih učencev, napisanih na roko, s popravnimi znamenji in popravkom, v digitalnih besedilih pa z dodajanjem komentarjev. Pri popravljanju pisnih besedil se je večina posvetovala s kolegom/kolegico. Večina učiteljev je dala učencem povratno informacijo o njihovih pisnih besedilih manj kot v enem tednu, največ jih je povratno informacijo namenilo posamezniku in celotnemu razredu. Največ osnovnošolskih učiteljev je napisalo, da ne vedo, kakšen odnos so imeli učenci do njihove povratne informacije v digitalnem okolju, medtem ko je največ srednješolskih in gimnazijskih učiteljev menilo, da so jo dijaki cenili. Večina učiteljev je spremljala jezikovni napredek in težave posameznika ali skupine učencev, prav tako jih je večina od učencev zahtevala občasno popravo pisnih besedil, največji delež učiteljev je popravljena besedila občasno tudi ponovno pregledal.

V zvezi s popravljanjem besedil učencev s posebnimi potrebami so rezultati ankete pokazali, da je največ učiteljev za popravljanje pisnih besedil teh učencev/dijakov učencev/dijakov dobilo priporočila od strokovnega sodelavca, približno 20 % pa priporočil ni dobilo. Pri popravljanju pisnih besedil učencev s posebnimi potrebami je več kot 70 % učiteljev uporabljalo druga merila za vrednotenje kot za popravljanje besedil drugih učencev/dijakov. Največ učiteljev je odgovorilo, da so učenci s posebnimi potrebami tvorili pravilnejša pisna besedila, če se jim je omogočil podaljššan čas pisanja. Prav tako je največ vprašanih učiteljev menilo, da je bila razlika v pravilnosti pisnih besedil učencev s posebnimi potrebami, če so besedilo napisali na roko ali če so ga natipkali, odvisna od posameznika – eni so imeli manj napak, drugi več oz. ni bilo opazne razlike. Na vprašanje, ali učencem s posebnimi potrebami dajejo drugačne povratne informacije o njihovih pisnih besedilih kot drugim učencem, je večina učiteljev odgovorila nikalno.

V prispevku je prikazana večina rezultatov osnovne statistične obdelave ankete, podrobnejše analize, npr. statistična povezanost med odgovori in ustanovo zaposlitve učiteljev, njihovo delovno dobo, stopnjo izobrazbe in predmeta, ki so ga v šolskem letu 2021/22 poučevali, pa bodo objavljene naknadno v več znanstvenih člankih.⁸

⁸ Viri bodo objavljeni na spletni strani projekta PROP.